

Terra Baixa

(Àngel Guimerà)

• Nota Biogràfica, d'Àngel Guimerà

Àngel Guimerà, va néixer a Santa Cruz de Tenerife, al 1845, i va morir a Barcelona al 1924. Fou dramaturg i poeta, va escriure poesia, prosa i teatre. Com a dramaturg ocupa un primeríssim lloc, en la consolidació del teatre català modern. Si bé, en els seus inicis Guimerà, va demostrar preferència per a la tragèdia romàntica, els seus pensaments teatrals es van mostrar gradualment al drama realista contemporani.

Escriví obres tan brillants com; *Maria Rosa* (1894), *La festa del blat* (1896), *Rei Monjo* (1890), *Mestre Oleguer* (1892), *Terra baixa* (1897), *La filla del mar* (1900), *La pecadora* (1902), *La miralta* (1905), *Aranya* (1906). Les seves poesies foren recollides en volums el 1887. Hi va escriure tres narracions de gran interès; *El gos de casa*, *Rosa de Lima* i *el nen Jueu*.

Corrent literaria amb que s'identifica l'obra

S'identifica amb la corrent del realisme perquè tracta sobre les vides d'uns personatges d'una classe social pobra, de treballadors dominats per un amo, un amo de tot. Dins d'aquesta corrent literaria ocupa un primeríssim lloc en la consolidació del teatre català modern. Si bé en els seus inicis Guimerà va mostrar preferència per la tragèdia romàntica, els seus plantejaments teatrals es van acostar, gradualment, al drama realista contemporani.

Les característiques del llenguatge utilitzat a Terra baixa són aquestes:

- L'article tradicional *lo, los* estava essent substituït per *el, els*; per això, els personatges vacil·len entre l'un i l'altre.
- Utilització de demostratius com *aqueix, aqueixos* com a sinònims d'*aquest, aquestos*.
- Es nota, encara, una tendència arcaïtzant a usar les formes plenes dels pronoms (*me, lo*), especialment quan apareix un sol pronom feble davant del verb.
- Les formes verbals usades són les actualment vives al català central, llevat del subjuntiu present dels verbs amb arrel velar (*siga, riga, respongues, visquen/tregui, rigui*), que encara tendia a conservar una conjugació més antiga, viva al català occidental.
- Ús de la preposició *a* davant del complement directe de persona.
- Reforçament de la preposició *a* davant de vocal.
- *Al* seguit del verb en infinitiu.
- Certes substitucions dels pronoms clítics de complement indirecte *li* o *los* o del complement directe *ho* per *hi* o bé simplement adicció de *hi* davant del pronom de complement indirecte plural *els*.
- Tendència popular a marcar certs femenins invariables amb *-a*.
- Conservació freqüent de la preposició àtona (*a, en, amb, de*) davant la conjunció *que*.

- Manteniment, sovint, de la preposició *amb* o *en* regida davant d'infinitiu.
- Ús de gerundis que indiquen conseqüència, com en castellà.
- Tots aquests trets són els que pertanyen al català central usats per Guimerà. A continuació, citaré els trets del llenguatge col·loquial utilitzat pels personatges de l'obra:
- Ús de paraules col·loquials o de mots d'altres nivells presos en sentit propi del llenguatge col·loquial.
- Ús de castellanismes col·loquials.
- Abundor d'exclamacions i d'interjeccions.
- Ús de diminutius, augmentatius o despectius.
- Recurs a la derivació de caire intensificador.
- Utilització de locucions i maneres de dir populars o de dites.
- Utilització constant de formes pronominals dialectals populars.
- Àngel Guimerà utilitza formes verbals considerades avui dia col·loquials, però que llavors eren freqüents al registre literari, com *vui*, *sapigués*, *donguis*, *digue-ho*. Fa servir el pretèrit perfet perifràstic (*vas cantar*), que era considerat no literari, encara que a vegades posa en boca d'un personatge algun pretèrit perfet simple (*cantares*), culte.
- Abundor de frases interrogatives i exclamatives.
- Presència de frases interrogatives totals introduïdes amb la conjunció *que*.
- Abundor de construccions d'intensificació.
- Repeticions intensificadoras.
- Ús de pronoms febles no estrictament necessaris gramaticalment, ja que són una anticipació de paraules de la mateixa frase.
- Tematitzacions que exigeixen pronoms febles.
- Utilització de frases inacabades.
- Abundor de vocatius.
- Abundor de frases juxtaposades.
- Ús de certs incisos, de frases que formen com un parèntesi dintre d'una altra oració.
- Certa abundància de frases coordinades.
- Utilització de tipus de subordinació senzills sense enllaçar entre punt i punt gaires oracions; vegem-ne alguns exemples:

- Oracions completives o substantives introduïdes amb *que*.
- Oracions completives d'infinitiu.
- Clàusules de relatiu amb *que* i pronom feble.
- Utilització de la conjunció *que* en frases adverbials de valor divers (causal, modal, final, consecutiu, etc.).

Resum dels tres actes.

En el primer acte se'ns presenten els personatges, (caràcters, importància dins la trama, relació amb els protagonistes, etc...) En aquest acte, es dona a entendre que en Sebastià i la Marta festegen, però per pagar els deutes, en Sebastià s'ha de casar amb una pubilla de bona família. Com que tothom s'imagina que la Marta festeja amb ell, cap pubilla el vol per marit. Per tapar aquesta situació, ell decideix casar la Marta amb algú de fora. A través d'en Tomàs, que és l'únic que no sap res del muntatge, sap d'en Manelic, un pastor, a qui proposa en matrimoni a la Marta. En Manelic està molt content i baixa de la Terra Alta per casar-se amb la Marta, a qui estima purament. Per ell el matrimoni no és de conveniència sinó d'amor. La Marta, però, no hi està d'acord, i tot i que en Manelic li fa fàstic, s'hi casa per ordre d'en Sebastià. Un cop viuen junts, el Manelic s'adona que la Marta no l'estima, i això el fereix molt.

En el segon acte, en Manelic ja està casat amb la Marta i sembla que en Manelic només s'entén amb la Nuri, ja que la resta del poble se'n riuen d'ell. Això atrau l'atenció de la Marta, que comença a estar gelosa i a veure d'una manera diferent a en Manelic. La Marta explica el seu passat i com va conèixer Sebastià, a en Tomàs. En Manelic, a mesura que s'adona del muntatge s'enfada cada cop més, i cansat de tanta burla i malícia, vol tornar a la Terra Alta. Aleshores és quan veu que la Marta també l'estima i tots dos volen fugir, d'en Sebastià i de la Terra Baixa que segons Manelic és plena de boira i falsedat. En l'intent, són interceptats pel Sebastià i el Mossèn. Quan en Sebastià, s'adona de les intencions d'ells dos, fa tancar a la Marta al molí, sota vigilància dels pagesos i en Manelic és desterrat de Terra baixa.

En el tercer acte, els pagesos s'adonen de la seva equivocació, ja que haver fet fora en Manelic i haver seguit les ordres d'en Sebastià, no havia sigut tan bona idea. En Manelic torna a Terra baixa per enfrontar-se a en Sebastià i endur-se la Marta que està malalta, i ella diu que no pot viure sense en Manelic. Durant l'enfrontament, en Manelic mata a el Sebastià (és en aquest moment, quan Sebastià és comparat amb un llop), seguidament marxa amb la Marta a la Terra Alta, ja que la Terra Baixa és una terra egoista i corrompuda.

Anàlisi del temperament, la funció i el seu paper dels personatges principals:

- La Marta; El seu paper fonamental, creix a mesura que avança la obra
- En Manelic i en Sebastià; Els elements oposats i/o antagònics.

c) Els altres personatges; la seva funció, el paper,....

La Marta: Es una noia bastant jove, psicològicament la Marta és un personatge una mica inestable, ja que al llarg de l'obra els seus sentiments van canviant. De primer, se'ns presenta com una dona freda, distant, i reservada, també com una dona bastant innocent ja que la obliguen a casar-se amb una persona a qui no estima, i ella no fa res per a impedir-ho, sinó que accepta i és resigna a casar-se amb en Manelic. Entre el primer i a meitat del segon acte, la Marta no es té respecte a ella mateixa, ni tampoc s'estima la seva pròpia vida, té una autoestima molt baixa. Però en el moment en que comença a estimar una altre persona, (en Manelic), comença a respectar-se i a valorar-se cada cop més. La Marta es pot considerar en certa manera també un personatge marginat, ja que els seus orígens són molt pobres. Ella i el seu pare adoptiu van a parar a la Terra Baixa d'en Sebastià, i van ser acollits per a ell, i comencen a treballar al molí. Molta de la gent de la Terra baixa té certs prejudicis contra la Marta, pels seus orígens. En fer-se gran, la Marta es deixa endur per

en Sebastià, que li va donar acolliment, i la va encegar, amb maltractaments psicològics. La Marta es mostra feble davant d'ell però és capaç de posar-se ferma davant d'un a altra persona com per exemple el Manelic, també és amable i dòcil per una part, però per una altra banda sap ser agressiva.

En Manelic: En Manelic és originari de la Terra Alta, símbol de la puresa, la simplicitat i la tranquil·litat. Però al passar en temps en la Terra baixa, aquest societat urbana i hipòcrita, el fa canviar, tornant-lo desconfiat, i finalment per a la innocència matant en Sebastià. En tota la seva vida no ha vist més persones que els seus pares i en Tomàs, un ermità, i ha viscut sempre de les seves ovelles. És una persona innocent, amb trets i instints animals. Arriba de la terra alta a la terra baixa per casar-se amb la Marta, la noia amb qui sempre havia somniat. El seu casament, però, és un engany, i de ser el que més desitjava en aquest món passa a ser una tortura que l'empeny a tornar a la Terra Alta. Així, els sentiments d'en Manelic cap al poble, la Marta i la Terra Baixa canvien al llarg de l'obra fins arribar a un punt que són insostenibles per a ell. A la terra baixa, en Manelic es discrimina pel fet de no ser d'allà mateix de on són tots els altres. És el personatge, víctima de la Terra baixa. En Manelic mata el seu contrincant, el Sebastià, i se'n torna amb la Marta a la Terra Alta, sent aquest un final feliç.

En Sebastià: És un personatge arrogant, amb un gran sentiment de superioritat que no canvia en cap moment de l'obra, creu que tot ho té sota control, i això és el que el mata. Ell és l'amo de tot. És una persona que el poder el fa ser egoista i pensar només en ell mateix, es fa respectar per el seu caràcter que imposa. El seu sentiment per la Marta és molt clar i li fa molta de ràbia que ella es porti bé amb el Manelic, perquè ell vol a la Marta per ell tot sol, això fa veure que és un personatge, molt masculista, es creu superior a les dones, només pel fet de ser dona, i això es veu, tan sols a simple vista quan ell tracta amb la Marta.

Elements oposats i/o antagònics entre en Sebastià i en Manelic: En comparar els dos personatges, es veu que són totalment oposats. En Sebastià, és un feudal poc generós, gens amable, una persona que només pensa en ell mateix, fins arribar al punt del conflicte del casament entre la Marta i en Manelic, per a obtenir els diners que deu. En Manelic, és un personatge, que clarament s'oposa a en Sebastià, és un bon home, innocent i carinyós, que estima la natura, i el seu entorn, al arribar a Terra baixa, no encaixa en aquella societat de jocs i enganys. També, es veu que són molt oposats, en la relació que tenen amb la Marta, ja que en Sebastià, arriba a xantear-la psicològicament, i en Manelic, encara que ella al principi no l'estimés i no el tractés massa bé, ell continua estant amb ella i estimant-la.

En Mossen: És l'aliat d'en Sebastià. Li diuen així perquè havia estudiat per ser mossèn, però en la realitat no ho és, actua com si fos el majordom d'en Sebastià, és molt fidel al seu amo. No podem dir massa del seu caràcter per l'escassetat d'intervencions.

Tomàs: És l'ermità que casarà la Marta i en Manelic, i no sap res de l'engany que es porta a terme. Té molta estima a en Manelic, se'l sent com a fill, i per això sent molta ràbia quan s'adona de l'enredada de la qual se'n sent part culpable per no haver-se'n adonat abans. És innocent i se'l veu com una persona sàbia, amb molt de coneixement, i també una persona que sap escoltar i entendre als altres.

Nuri: Germana petita de les Perdigones. Té un caràcter similar al de la Marta i és per això que la seva amistat és molt gran. És una persona bona i innocent, que veiem com canvia també el caràcter al llarg de l'obra, adonant-se de la realitat de la Terra Baixa, despertant, i començant a ser menys innocent. És l'objecte de burles i al mateix temps representa l'única persona decent del poble. Els seus orígens són humils. També la Nuri és objecte de burles que ella mateixa aguanta i no diu res, cosa que també la caracteritza com una persona callada i que no fa res. És una persona bona i innocent, que veiem com canvia també el caràcter al llarg de l'obra, adonant-se de la realitat de la Terra Baixa, despertant, i començant a ser menys innocent.

Xeixa: Només surt al començament i té la importància de ser el que ens deixa veure que les coses al poble no van bé, que hi ha algun misteri del qual ningú vol parlar. Això desperta la intriga de l'espectador. És també gairebé l'única persona que planta cara al Sebastià, marxant del poble.

Pagesos i pageses: Dins d'aquest grup hi podríem considerar en Nando, en Josep, la Pepa, l'Antònia i el Perruca. Els seus caràcters són similars. En el fons tenen bon cor, però els seus prejudicis i la seva tafaneria fan mal a la Marta. D'això, ells no s'adonen fins ben al final de l'obra, i durant aquest temps només fan que criticar i fer cas a l'amo.

TEMAS QUE APAREIXEN A L'OBRA

Un primer tema que apareix al llibre, és el tema del amor. Apareix un triangle amorós entre; En Manelic, En Sebastià i La Marta. En aquest llibre, l'amor és el remei per a tots els mals que pateixen els homes; qui té amor, pot ser feliç en una societat malvada. Això ho representen, en Manelic i la Marta a final de l'obra, ja que acaben enamorant-se i fugint en nom del amor. En canvi, la relació entre en Sebastià i la Marta representa el maltractament a la dona, i la impotència d'aquesta, contra el poder i els ideals d'un home i d'una societat.

Hi ha també com a tema a tractar, els plans del Sebastià per guanyar diners casant la Marta amb en Manelic. Es per tant un tema d'enganyifa que tracta, de la corrupció i el poder dels diners sobre un home. Es tracta de manera, freda que sembla que es canviï, una cosa per una altre, com un intercanvi.

Un altre tema és la por als canvis, en el cas de l'obra, a la societat urbana. La terra baixa simbolitza la nova societat que està naixent, i és una crítica a aquesta societat perquè és on els homes es tornen malvats i hipòcrites. Es reivindica un retorn cap a la tradició, per això els dos protagonistes principals, al final de l'obra, se'n tornen a la terra alta, el lloc on res no ha canviat i els homes són bons i innocents. A la terra baixa els pagesos tracten de manera discriminatòria a en Manelic, per al sol fet que ell és d'un altre lloc. Un altre canvi, és la manera en què en Xeixa, es rebela contra l'amo, ja que és un pagès.

La representació de la terra baixa i la terra alta, també és un altre tema. Ja que cadascuna representa una cosa. Terra Baixa representa la corrupció, la misèria moral i material humana, les complicacions, els mals esperits, la tafaneria, la malícia, la pressió social i els prejudicis. En contraposició a la Terra Baixa, existeix la Terra Alta, a les muntanyes d'on ve en Manelic, símbol de la puresa, la llibertat, la veritat, la simplicitat i la vida digne i honrada. Sense mals entesos i burles, ni persones marginades. De personalitat més primitiva, més natural i més animal.

EL SIMBOL DE TERRA ALTA I LA TERRA BAIXA

Amb aquesta obra Guimerà plasma un mite existent a la seva època.

Es tracta de la contraposició *Terra alta* – *Terra baixa* que es presenta com dos móns oposats.

La *Terra alta* se la veu com un lloc incorrupte, pur, sense malícia, ideal, bucòlic i, en definitiva, representa tot allò que en principi es bo per naturalesa. La representació que fa Guimerà d'aquest mon és el camp, ja que és l'oposició perfecta a la *Terra baixa*.

La *Terra baixa*, en canvi, plasma tot allò que és dolent, corrupte, maliciós, insensible, materialista i, en definitiva, totes les coses malvades per a l'home. En aquest àmbit, Guimerà utilitza la ciutat com a mitjà de representació.

Index

Pàgina 1..... Nota biogràfica. – corrent literaria – característiques lingüístiques.

Pàgina 2..... Característiques lingüístiques –

Pàgina 3..... Resum dels tres actes

Pagina 4..... Comentari dels personatges

Pagina 6..... Temes que tracta la obra.